

Daha ileriye... En iyiye...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ

Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi

20.YÜZYIL SİYASİ TARİHİ

Doç. Dr. Sadık ERDAŞ

- Batı Cephesi:

Askeri açıdan savaş hemen hemen hiç değişmeyen Batı Cephesi ile savaş boyunca değişen diğer cephelerde yürütüldü. Batı Cephesi, 1915 yılı başlarında İsviçre'den Fransa'nın Atlantik kıyılarına kadar uzanan 500 kilometrelik bir çizgi boyunca kilitlendi.

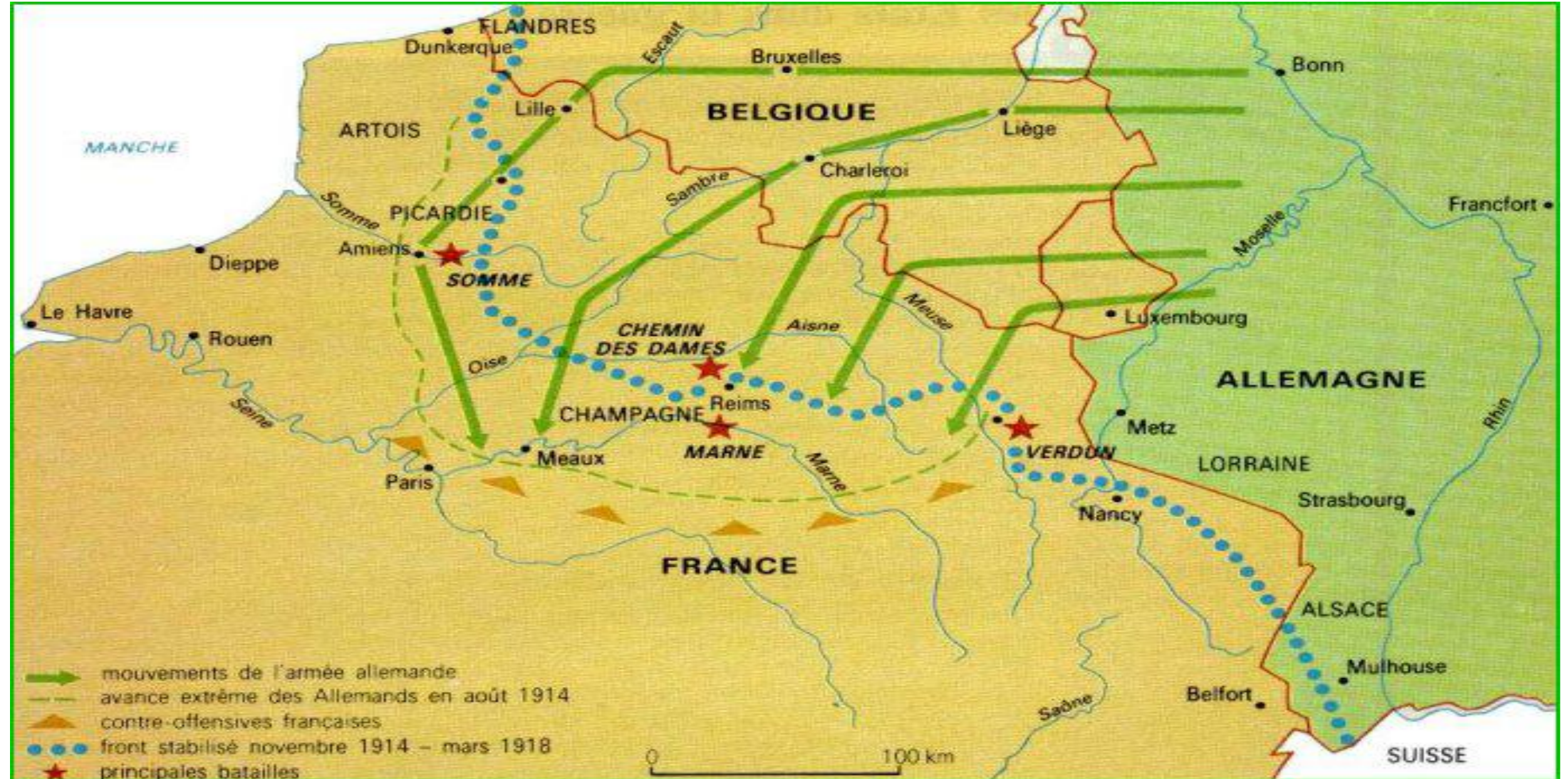
Marne muharebelerinden beri bir yıpratma savaşı şeklinde devam eden Batı cephesi, bu karakteristiğini 1917 yılında da muhafaza etmiş ve durumda büyük bir değişiklik meydana gelmemiştir. Müttefikler, Alman cephesini yarmak için 1917 Nisanında bir cephede taarruzda bulundularsa da, istediklerini elde edemediler. Bundan sonra, Hazirandan Ekime kadar İngilizler ve Fransızlar birçok münferit taarruzlar yaptılarsa da yine bir sonuç alamadılar.

- Doğu Cephesi:

Rusya'da Bolşeviklerin Şubat (Mart) ve Ekim (Kasım) ihtilalleri Doğu cephesinde Rus kuvvetlerinin durumunu sarstı. Cephedeki askeri birlikler içinde karışıklık ve düzensizlik baş gösterdi. Asker bir an önce evine dönmek istiyordu. Çünkü Bolşevikler mütemadiyen barış propagandası yapıyordu. Şubat ihtilaline rağmen Rusya savaşa devam karar verdi ve hatta Geçici Hükümetin Harbiye Bakanı Alexandre Kerensky Temmuz ayında Rus kuvvetlerini taarruza geçirdi. Taarruz iki hafta kadar devam etti, fakat askerin savaşmak istememesi ve ihtiyarların da savaşa gitmek istememeleri üzerine taarruz durdu. Bunun üzerine Alman kuvvetleri bir karşı taarruza kalktılar. On gün sonra Galiçya Ruslardan temizlendi ve Ruslar, 47.000'i esir olmak üzere 160.000 kişi kaybettiler.

Batı Cephesi'nde 1 milyon 700 bin kişi hayatını kaybetti.

- İtalya Cephesi: Mayıs ayında İtalyanların yaptığı mahalli çaptaki hücumlarda başarı elde edildi ve Avusturya kuvvetleri bazı kayıplar verdiler. Bu durum Avusturya'nın moralini bozdu. Avusturya şimdi barış için Müttefiklerle temas aramaya başlamıştı. Bu sebeple, Almanlar İtalya cephesine kuvvet göndermek zorunda kaldılar. Almanya'dan yardım alan Avusturya, Ekim ayında Caporetto'da İtalyanlara karşı büyük bir taarruza girişti. Taarruzun başlamasından 24 saat sonra Caporetto'da İtalyan cephesinde gedik açıldı ve İtalyanlar geri çekildikleri gibi ağır kayıplara uğradılar. Avusturyalılar 293.000 esir ve 3.000 top ele geçirmişti. İtalyanların Piave nehrinde savunma kurmaya muvaffak olmaları üzerine, bir kısım toprağı ele geçiren Avusturya taarruzu Kasım ayında durdurdu.
- Kanal Cephesi: 1917 yılında, bu cephenin önemli savaşları Gazze'de olmuştur. İngilizler, Gazze'de kurulmuş bulunan Türk savunmasını kırmak için Mart ve Nisan aylarında iki teşebbüs yaptılarsa da sonuç alamadılar. Bunun üzerine iyice hazırlandıktan sonra, Ekim sonlarında üçüncü bir taarruzda bulundular. 191.000 kişilik İngiliz kuvvetine karşı 40.000 Türk askeri çarpışıyordu. On günlük bir savaştan sonra Kasım başında İngilizler Gazze'ye girdiler. İlerlemelerine devam ederek Aralık ayında da Kudüs'ü düşürdüler.
- Irak Cephesi: 1916 Nisanındaki Kut hezimetinden sonra İngilizler iyice hazırlıklardan sonra 1917 Şubatında Kut'dan yukarı doğru ilerlemeye başladılar ve Türk kuvvetleri Bağdat'ı savunmak için geri çekildi. Mart ayında yapılan Bağdat muharebelerinde İngilizler üstün geldiler ve Bağdat'a girdiler. Bundan sonra, 1918 yazına kadar Irak cephesinde önemli bir gelişme olmadı.
- Kafkas Cephesi: Rusya'daki Şubat İhtilali Rusların Kafkas cephesindeki durumunu da adamakıllı sarstı. Lakin bu cephedeki Türk kuvvetlerinin daha önceki muharebelerde zayıflamış olması, bir kısım kuvvetlerin Irak ve Filistin cephelerine gönderilmiş bulunması ve nihayet tifüs salgını dolayısıyla, Türk kuvvetleri bu durumdan faydalanıp taarruza geçemediler. Ancak Muş ve Bitlis'i alabildiler. Aralık ayında da Rusya ile Osmanlı Devleti arasında mütareke yapıldı.

OSMANLI DEVLETİNİN PAYLAŞILMASIYLA
İLGİLİ
GİZLİ ANLAŞMALAR

OSMANLI DEVLETİNİN PAYLAŞILMASIYLA İLGİLİ GİZLİ ANLAŞMALAR

- **1-İstanbul Anlaşması**

- Çanakkale harekâtının başlaması üzerine Rusya, Osmanlı topraklarının paylaşılmasıyla ilgili bir yazılı antlaşmanın ortaya çıkması için ısrarlı girişimlerde bulundu.
- İngiltere, Boğazlar'ı ve İstanbul'u Rusya'ya bırakmayı kabul etti.
- Bu durum üzerine İtilâf devletleri Osmanlı İmparatorluğunun sonunun geldiğini düşünerek, daha savaş sona ermeden birtakım düzenlemeler yapmayı kararlaştırdılar.

OSMANLI DEVLETİNİN PAYLAŞILMASIYLA İLGİLİ GİZLİ ANLAŞMALAR

- Kâğıt üzerinde de olsa, Rusya'nın Boğazları ve İstanbul'u alması, kendi hissesini elde etmek bakımından Fransa'yı harekete geçirdi ve Rusya ile yapılan anlaşmadan sonra Fransa, İngiltere'nin kendileri ile de anlaşması gerektiğini ileri sürdü.
- Savaş şartlarında bu isteklere olumlu bir cevap vermekte mahzur görmeyen İngiltere'nin bu tavrıyla 1915 yılının ilkbahar ve yaz aylarında yapılan görüşmelerde Rusya, Suriye ve Adana bölgesinin Fransa'ya verilmesini prensip olarak kabul etti.

Londra Antlaşması

- İtilâf devletleri, İtalya'yı müttefik olarak yanlarında savaşa sokmak amacıyla, **26 Nisan 1915'de** Londra'da yapılan antlaşmalarla Osmanlı Devleti topraklarından pay verdiler. Buna göre; İtalya'ya Antalya havalisi verildi ve İtalya 20 Mayıs 1915'te Avusturya'ya savaş ilân etti.
- Çanakkale savaşlarının yoğunlaştığı günlerde ise, yani Ağustos 1915'te Almanya ve Osmanlı Devleti'ne savaş açtı. Bu antlaşma ile müttefikleri, İtalya'nın Trablusgarp'ı ve 12 Ada'yı ilhak etmesini de kabul ettiklerini açıklamışlardı.

.Sykes-Picot Antlaşması (1916)

- Bu antlaşma, İngiltere ile Fransa arasında imzalanmıştır.
- 1.Musul hariç, Irak İngiltere'ye bırakıldı
- 2.Adana, Antakya, Lübnan ve Suriye kıyıları Fransa'ya bırakıldı.
- 3.Musul, Ürdün ve Suriye'nin bir kısmında Arap krallığının kurulması ve bu devletin Fransa ile İngiltere'nin ortak denetiminde olması kararlaştırıldı.
- 4.Filistin'de, Rusya, İngiltere, Fransa, İtalya ve Şerif Hüseyin tarafından kararlaştırılarak, uluslararası bir yönetimin kurulması kararlaştırıldı.
- 5.Hicaz'ın serbest bölge olması kararlaştırıldı.

OSMANLI DEVLETİNİN PAYLAŞILMASIYLA İLGİLİ GİZLİ ANLAŞMALAR

- Suriye'nin Akkâ'dan itibaren kuzeye doğru Beyrut dahil olmak üzere bütün kıyı bölgesi, Adana ve Mersin Fransa'ya ait olacaktı.
- Geri kalan topraklarda bir Arap Devleti yahut Arap Devletleri Konfederasyonu kurulacaktı.
- Bu devletin kurulacağı alanın Akkâ-Kerkük çizgisinin güneyinde kalan kısmı İngiliz, kuzey kısmı ise Fransız nüfûz alanı olarak ayrıldı.
- Ayrıca, İskenderun serbest liman ve Filistin de milletlerarası bölge oluyordu.
- Bu anlaşmaların müzakerelerini Fransa adına Georges Picot, İngiltere adına Sir Mark Sykes yürüttüğü için bu anlaşmaya **Sykes-Picot Anlaşması** da denir

OSMANLI DEVLETİNİN PAYLAŞILMASIYLA İLGİLİ GİZLİ ANLAŞMALAR

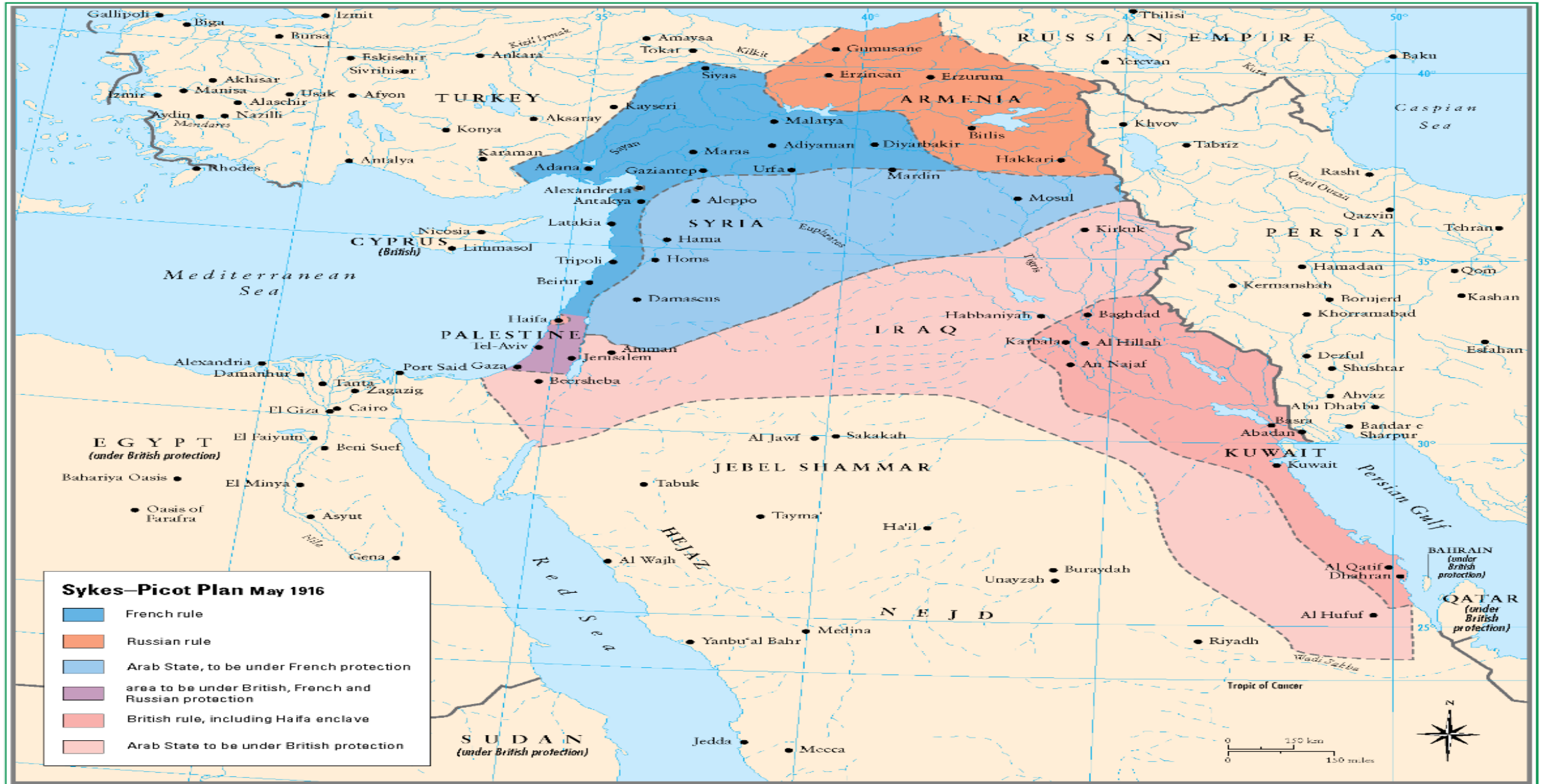
- **Petersburg Protokolü**

- Rusya, Bağımsız bir Arap devleti veya Arap Devletleri Konfederasyonu'nun kurulmasını ve Suriye, Adana ve Mezopotamya'nın İngiltere ile Fransa arasında paylaşılmasını kabul etti.
- Buna karşılık Erzurum, Van, Bitlis vilâyetleri ile Van'ın güneyinde Fırat nehri ile Muş ve Siirt arasında kalan toprakları ve Trabzon'un batısında sonradan tesbit edilecek bir noktaya kadar Karadeniz kıyılarını alacaktı.

Mc Mahon Anlaşması

- Mekke Şerifi Hüseyin, bütün Arap Yarımadası ile Irak ve Suriye'nin tamamını içine alacak bağımsız bir devlet kurulmasını ve başına da kendisinin getirilmesini istedi.
- 1915 yılındaki uzun müzakerelerden sonra İngiltere ile Şerif Hüseyin arasında 1916 Ocak ayında bir anlaşmaya varıldı. (**Şerif Hüseyin-Mc Mahon Anlaşması**).
- Bu gelişme üzerine Fransa, Ortadoğu'nun da paylaşılması için ısrar etmeye başladı. Sonunda İngiltere ve Fransa arasında **9 ve 16 Mayıs 1916** tarihleri arasında karşılıklı olarak verilen mektuplarla bir anlaşma sağlandı.

OSMANLI DEVLETİNİN PAYLAŞILMASIYLA İLGİLİ GİZLİ ANLAŞMALAR

St. Jean De Maurienne

- İtalya'nın İtilâf Devletleri safında savaşa katılması ve Anadolu'dan ısrarla pay istemesi sonucunda 21 Nisan 1917'de **St. Jean De Maurienne**'de görüşmeler yapıldı ve sonunda şu kararlara varıldı:
- İtalya, 1916'da İngiltere, Fransa ve Rusya arasında yapılmış olan tüm anlaşmaları kabul ediyordu.
- Buna karşılık Mersin hariç olmak üzere Antalya, Konya, Aydın ve İzmir bölgeleri İtalya'ya bırakılıyordu.
- İngiltere ve Fransa İzmir'de birer serbest liman kurabileceklerdi. Ancak bu anlaşmanın yürürlüğe girmesi Rusya'nın da onayı şartına bağlanmıştı ki; Rusya'da geçici hükümet iktidardan düşünceye kadar bunu onaylamamıştır. Bu olay savaş sonrasında yapılan Paris barış görüşmelerinde İtalya ile müttefiklerinin arasını bozmuştur

ANTLAŞMALAR	İMZALAYANLAR	MADDELERİ
İSTANBUL	İngiltere, Fransa ve Çarlık Rusya	Boğazlar ve Çevresi Çarlık Rusya'ya verildi
LONDRA	İngiltere ve İtalya	On İki Ada, Antalya ve Çevresi İtalyanlara bırakıldı. İtalya İttifak grubundan, İtilaf grubuna geçti.
MAC MAHON	Mısır Valisi Mac Mahon ve Hicaz Emiri Şerif Hüseyin	Osmanlı Devletine Araplar İsyan ederse Araplara bağımsızlık verilecekti.
SYKES PICOT	İngiltere, Fransa ve İtalya	Adana, Antalya, Suriye kıyıları ve Lübnan Fransa'ya, Irak İngiltere'ye verildi
SAİNT JEAN DÖ MARIUNNE	İngiltere ve İtalya	İzmir, Antalya, Konya ve Aydın İtalyanlara bırakıldı.
PATROGRAT PROTOKOLÜ	Doğu Anadolu ve Trabzon'a kadar Karadeniz kıyıları Rusya'ya bırakıldı	

Rusya'da Bolşevik İhtilali

- 1917 yılının ve yeni zamanlar tarihinin en önemli olayını şüphesiz Rusya'daki Bolşevik İhtilali teşkil etmektedir. Bu ihtilalin derin sebeplerini, Fransız İhtilalinden beri Rusya'nın içinde meydana gelen gelişmelerde aramak gerekir. Bu gelişmeleri de üç ana nokta etrafında toplayabiliriz: **Fikir akımları, köylü meselesi ve işçi meselesi.**
- Rusya'daki **Fikir Akımları:** Fransız İhtilalinin ortaya çıkardığı liberal akımın etkisiyle Rusya'da, 1825 Aralık ayında Dekabrist ayaklanması denen gayet dar çerçeveli bir ayaklanma olmuş, fakat bu ayaklanma çabucak bastırılmıştır. Bu hareketin çabuk söndürülmüş olması, Rusya'da fikir akımlarının gelişmesini önleyememiştir. Rusya'nın otokratik siyasal düzenine karşı tepkiler genişleyerek devam etmiştir. Yalnız bu fikir akımlarının bir özelliği olmuştur. Rus aydınları, Rusya'nın otokratik düzenini yıkarak, yerine başka bir siyasal düzen getirme işi üzerinde düşündüklerinde, meseleye sadece siyasal düzen açısından bakmamışlar, siyasal düzenin ıslahını sosyal düzene yeni bir biçim verilmesinde aramışlardır. Çünkü sosyal yapının durumu ve başlangıçta özellikle köylünün durumu aydınları böyle bir düşünce şekline götürmüştür.
- XIX'uncu yüzyılın ortalarından itibaren Avrupa'da Marksizm'in ortaya çıkması, ilgi çekici bir özellik olmak üzere, Rus aydınları arasında bu doktrinin geniş bir şekilde yayılması sonucunu doğurmuştur. Halbuki Karl Marx, kendi fikir sistemini kurarken, hiç önem vermediği memleket Rusya idi. **Marx, bir proleter ihtilalinin gerçekleşmesi için en elverişli atmosferi, en ileri endüstriye ulaşmış olan İngiltere'de görmüştü.** Rusya'nın tarımsal ekonomik yapısı, Marx'ın düşünce ve ümitlerinde yer almamıştır. Fakat Marksizm'i gerçekleştiren de bu Rusya olmuştur.

- **Köylü Meselesi:** Köylü meselesi ve bu meselenin geçirdiği gelişmeler de Rusya'da Marksist fikirlerin yayılmasında önemli bir rol oynamıştır.
- İlk Rus aydınları, otokrasinin yerine kuracakları yeni siyasal düzenin temelini köyde (mir) ve köylüde görmüşlerdir. Topraksızlık ve açlık köylünün devamlı ve temel problemiydi. **Rus halkının beşte dördü tarımla geçiniyordu.** Buna karşılık toprakların ancak dörtte birine sahipti. Toprakta feodal düzen hakimdi. **Kulak** denen zengin köylü nüfusun yüzde 10'unu teşkil ettiği halde, toprağın yüzde 35'ine sahipti. Öte yandan köylü, asilzadenin toprağında bir **serf**'ti.
- Bu durumu düzeltmek için, Kırım Savaşından sonra, 5 Mart 1861 de "Kurtuluş Kanunu" yayınlandı. Bu kanunla köylü esir durumdan kurtarılıyor ve köylüye toprak veriliyordu. Fakat bu tedbir sonuç vermedi. Çünkü, bir defa, köylüye kötü topraklar dağıtılmıştı. İkincisi, köylüye toprağın mülkiyeti değil, kullanma hakkı verilmişti. Bu hak için de köylü toprağın sahibine karşılığını ödeyecekti. Bu ödeme ise, Barşçına ve Obrok sistemine göre olacaktı. Barşçına sisteminde, köylü, aldığı toprağa karşılık, her yıl bu toprak sahibi için bir süre çalışacaktı. Obrok sisteminde ise, her yıl toprağın sahibine belli bir para ödeyecekti. Köylüye verimsiz ve kötü toprak verilmesi sebebiyle, köylü, ne hizmet, ne de para borcunu ödeyebildi ve toprak sahibi ile yaptığı anlaşmalarla, bir süre sonra yine eskisi gibi esir durumuna düştü.
- Bu nedenle köylünün bir kısmı toprakla uğraşmaktan ve toprak almaktan vazgeçti ve şehirlere akın etti ki, **4 milyon kadar tutan bu insan kitlesi Rus proletaryasının temelini teşkil etmiştir.**
- Kurtuluş kanununun bu başarısızlığı, Narodnik veya Narodniçestvo denen Halkçı Hareket'in ortaya çıkmasına sebebiyet verdi. Sosyal değişmeyi gerçekleştirmenin çaresini aydınlar köylüyü aydınlatmada buldular ve 1870'lerden itibaren köylere akın ettiler. Bir yandan hükümetin bunu hoş karşılamaması, bir yandan da köylünün aydına olan güvensizliği bu hareketi başarısız yaptı. **1881'de II'inci Aleksandr'ın Narodnaya Volya (Halkın İsteği) adlı aşırı bir derneğin üyeleri tarafından öldürülmesi** üzerine, Halkçılar Rusya'dan kaçmak zorunda kaldılar.

- **İşçi Meselesi:** Halkçı hareketin başarısızlığı Marksist hareketi kuvvetlendirdi. Çünkü 1800'lerden itibaren Rusya'da endüstri gelişmeye ve bir işçi kitlesi ortaya çıkmaya başladı. Endüstrinin gelişmesi ve Kurtuluş Kanununun başarısızlığı birçok köylüyü şehirlere çekti ve şehirlere akın başladı. Bu köylüler şehirlerde gayet kötü şartlar içinde yaşıyorlardı. İşçilerin durumu da köylüden iyi değildi. 12-14 saatlik iş günü, iş ve yaşama yerlerindeki sağlık şartlarının kötülüğü, ücretlerin azlığı, birçok hallerde ücretin yüksek fiyatla hesaplanan mal şeklinde ödenmesi, çocukların çalıştırılması, işçi kitlesinin göze çarpan özelliği idi. Bu sebeplerle, 1880'lerden itibaren sık sık grevlerin çıktığı görüldü ve bunun sonucu olarak da sendikacılık faaliyeti ortaya çıktı. 1907 yılında sendikaların üye sayısının 250.000 olduğunu söylemek, işçi sınıfının kuvveti hakkında bir fikir vermeye yeter.
- Bu temel faktörlerin etkisiyle Marksizm günden güne kuvvetlendi. Rus Marksizm'inin ilk hareketini Narodnik hareketi teşkil eder. Bu hareketin etkisiyle Rusya'da çeşitli Marksist dernekler kurulmuştur. Bunlardan bir tanesi de **1895 de Lenin** tarafından Petersburg'da kurulan **İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Mücadele Birliği**'dir. Fakat bu faaliyeti dolayısıyla Lenin tutuklanıp Sibirya'ya gönderildi. Lenin Sibirya'da iken Rus Marksistleri **1898 de Minsk Kongresinde Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi'ni** kurdular ki, bu, Bolşevik veya Sovyetler Birliği Komünist Partisinin başlangıcıdır.
- Lenin Sibirya'dan döndükten sonra, İsviçre'de Plekhanov'un etrafında toplanmış olan Rus Marksistlerine katıldı. Daha sonra bunlar ikiye ayrıldılar. **Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisinin 1903 de Brüksel ve Londra'da yaptığı ikinci kongrede, Rusya'da Marksist ihtilalin gerçekleştirilmesi ve bunun için de Partinin nasıl bir nitelik kazanması meselesi, görüş ayrılığına sebep oldu** ve Rus Marksistleri, Lenin etrafında toplanan çoğunluk grubu (**Bolşevikler**) ile azınlık grubu (**Menşevikler**) diye ikiye ayrıldı. Zaman zaman yapılan uzlaşma çabaları sonuç vermedi ve **1912 Prag Kongresi bu ayrılığı kesin şekle soktu. Bolşevikler Partiye hakim oldular.**

- Bu ayrılığa rağmen, gerek Bolşevikler, gerek Menşevikler, gizli bir şekilde dışardan, Rusya'da Marksist akımın gelişmesi için yoğun faaliyette bulundular. Bu faaliyetlerin sonucu olarak, Menşeviklerden Trotsky'nin liderliğinde 1905 Ocak ayında Petersburg'da bir ayaklanma oldu. Petersburg ve Moskova'da İşçi Sovyetleri kuruldu. Hükümet 1905 Aralık ayında bu ayaklanmayı bastırdı. Bununla beraber, Çar II'inci Nikola da bazı hürriyetler vermeyi ve Duma'yı (Rus Meclisi) açmayı zorunlu gördü.
- Savaş başladığı zaman Rusya tam bir kaos içinde bulunuyordu. Duma'nın açılması, fikir akımlarının su üstüne çıkmasını kolaylaştırmış, fakat aynı zamanda da kaynaşma ve çatışmaları şiddetlendirmişti.
- Savaşın güçlükleri, **savaşa başarı elde edilememesi**, Boğazların açılmaması ve **Rusya'nın Müttefiklerden yardım alamaması** iç şartları günden güne gerginleştirdi ve halkın gıda sıkıntısı da buna eklenince, 8 Mart 1917 de Petersburg sokaklarında halk gösterilere başladı. İşçiler de işlerini bırakıp, greve başladılar ve gösterilere katıldılar. İki gün içinde bütün şehir ayaklandı ve hükümet kuvvetleriyle kanlı çarpışmalar oldu.
- Bolşevik ve Menşevik bütün Marksistler harekete geçmişti. 10 Martta durum gerçek bir ihtilal halini aldı. 12 Mart'ta Petersburg'da İşçilerin ve Askerlerin Sovyet'i kuruldu ve hükümet görevlerini üzerine aldığını ilan etti. Petersburg Sovyet'i Cumhuriyet ilan edilmesini istiyordu. Sovyet yetkilileri ile Duma temsilcileri arasında yapılan iki günlük görüşmelerden sonra, 14 Martta liberal bir geçici hükümetin kurulmasına ve Çar'ın istifa etmesine karar verildi. Prens Lvov başkanlığında geçici bir hükümet kuruldu. İhtilalci Sosyalistlerden Kerensky Harbiye Bakanı oldu.

- Çar II'inci Nikola tahttan çekilme kararını kabul etmedi ve askerle Petersburg üzerine yürümek istedi. Generallerden hiçbiri buna yanaşmayınca 16 Mart sabahı tahttan feragat etti. Üç yüz yıldan beri devam eden Romanof hükümdarlığı sona eriyordu.
- Geçici Hükümet, işe başlar başlamaz savaşa devam kararı verdi. Fakat şimdi Bolşeviklerin ve Menşeviklerin baskısı altındaydı. Bolşevikler azınlıkta olmakla beraber, Nisan ayında Petersburg'a gelen Lenin'in "Ekmek, Barış, Hürriyet" ve "Bütün iktidar Sovyetlere" propagandası ile Bolşeviklerin kuvveti gün geçtikçe gelişti. Temmuz ayında Kerensky'in Doğu cephesinde yapmak istediği taarruz başarısızlıkla sonuçlanınca, yeni bir ayaklanma patlak verdi. Bunun üzerine Lvov çekildi ve Kerensky başbakan oldu. Ayaklanma dolayısıyla sıkı tedbirler aldı ve Lenin kaçmak zorunda kaldı. Bolşeviklere katılan Trotsky ise tutuklandı ve Eylülde serbest bırakıldı.
- Eylül ayında Generallerden Kornilov'un bir askeri diktatörlük kurmak için ayaklanması, solcuları korkuttu ve hükümeti desteklediler. Kornilov'un teşebbüsü başarısızlıkla sonuçlanmakla beraber, Kerensky 14 Eylül 1917 de Cumhuriyet ilan etti.
- Fakat memleketin durumu karmakarışıktı. Ne orduda disiplin kalmıştı, ne idarede düzen ve otorite. Köylü zenginlerin çiftliklerine hücum edip her tarafı yağma ediyor ve ateşe veriyordu. Bolşevikler bu karışık durumdan faydalanarak **Trotsky'nin liderliğinde bir Askeri İhtilal Komitesi** kurarak, 5 Kasımda bir hükümet darbesine teşebbüs ettiler. 7 Kasım akşamı hükümet darbesi başarılı olmuş ve Bolşevikler iktidarı ele geçirmişlerdi. **8 Kasımda Lenin gizlendiği yerden çıkıp Petersburg'a geldi. Rusya'da Bolşevik rejim başlamıştı.**
- **Bolşevik hükümetin ilk işi Çarlığın gizli anlaşmalarını açığa vurmaktır oldu.** Bundan sonra da Almanya ile barış için teşebbüse geçti.

Birleşik Amerika'nın Savaşa Katılması

- 1917 ilkbaharından itibaren Rusya'daki ihtilal Rusya'yı fiilen savaş dışına çekerken, Rusya'dan meydana gelen boşluğu Birleşik Amerika'nın savaşa katılması doldurmuştur.
- Birleşik Amerika'nın savaşa katılması, Almanya'nın 1915 yılından itibaren açmış olduğu denizaltı savaşının bir sonucudur.
- İngiltere, savaşın başından itibaren donanması ile Almanya'yı abluka altına alarak, Almanya'nın diğer memleketlerle ticaret yapmasını önlemek ve bu suretle bu devletin savaş gücünü kırmak istemişti. Almanya da İngiltere'nin bu ablukasını kırmak için geniş bir denizaltı savaşı açmış ve denizaltılarla, İngiltere'ye mal götüren gemileri batırmaya başlamıştır. Bu denizaltı savaşının sonucu olarak, 1915 Mayısında Lusitania ve 1915 Ağustosunda da Arabic adlı İngiliz yolcu gemileri Alman denizaltıları tarafından batırıldı ve birçok Amerikan vatandaşı öldü. Bu olaylar Amerikan-Alman münasebetlerini gerginleştirdi ise de, Almanya, bu çeşit olayların tekerrür etmeyeceği hususunda teminat verince, Amerika daha ileri gitmedi.
- Bununla beraber, 1916 Martında Sussex adlı bir Fransız yolcu gemisinin batırılması ve bazı Amerikan vatandaşlarının ölmesi, iki devletin münasebetlerine yeni bir gerginlik getirdi.
- Öte yandan, Amerika'nın genel olarak Müttefiklere sempati göstermesi ve onlarla ticaret yaparak onları ekonomik bakımdan adeta beslemesi Almanya'nın hoşuna gitmiyordu. Bu sebeptendir ki, Almanya birçok para harcayarak ve yoğun bir propaganda ile Amerika'da hem karışıklık çıkarmaya ve hem de Amerikan kamu oyunu Almanya tarafına yöneltmeye çalışmıştır. **Almanya, Latin Amerika memleketlerinde de Amerika aleyhtarı kışkırtma faaliyetlerine girmişti.** Tabiatıyla bu faaliyetleri Amerika hiç hoş karşılamıyordu.
- 1917 yılı başından itibaren Almanya'nın denizaltı savaşına yeni bir hız vermesi Amerika tarafından hoş karşılanmadı.

- Tam bu sırada meydana gelen başka bir olay Amerika için yakın bir Alman tehlikesini ortaya koydu. Bu sırada Meksika ile Amerika'nın münasebetleri iyi değildi. Bundan faydalanmak isteyen Almanya, Amerika'ya karşı bir harekete girişmek istedi. Buna göre, Amerika Almanya'ya karşı savaşa katılırsa, Meksika Almanya'nın ittifakına girecek, Almanya Meksika'ya ekonomik yardım yapacak ve ayrıca Amerikan topraklarından olan Teksas, Yeni Meksiko ve Arizona eyaletleri de Meksika'ya verilecekti. Buna karşılık Meksika, Japonya ile Almanya arasında aracılık yaparak, Amerika'ya karşı bir Japonya-Meksika-Almanya ittifakının kurulmasını sağlayacaktı.
- Alman Dışişleri Bakanı Zimmermann'ın bu tasarımı ihtiva eden ve Washington'daki Alman büyükelçisine çekilen ve **Zimmermann Telgrafı** adını alan telgraf, İngiltere tarafından ele geçirilerek, şifresi çözüldükten sonra Amerika'ya bildirildi. Amerika Almanya'nın komplosu ile karşı karşıya idi. Başkan Wilson bu telgrafı Amerikan halkına açıkladı. Amerika'nın güvenliği bir Avrupa devleti tarafından tehdit ediliyordu ki, Monroe Doktrini'ne göre artık Amerika hareketsiz kalamazdı. Amerikan-Alman münasebetleri gerginleşti.
- Mart ayında Rusya'da Çarlığın yıkılması ve iki Amerikan ticaret gemisinin Alman denizaltıları tarafından batırılması üzerine, Amerika'nın sabrı tükendi ve **Kongrenin kararı ile 2 Nisan 1917 de Amerika Almanya'ya savaş ilan etti.**
- Amerika Birinci Dünya Savaşına katılınca Müttefiklere yardım etmek üzere Avrupa'ya askeri kuvvetler göndermiştir. Çünkü Rusya'nın bıraktığı boşluğu doldurması gerekiyordu. Bu gelişme, **Amerika'nın Monroe Doktrininden ilk ayrılışını** teşkil etmiştir. Bununla beraber, savaştan sonra Amerika tekrar Monroe Doktrinine dönecek ve Avrupa ile ilgisini kesecektir.

Yunanistan'ın Savaşa Katılması

- Birinci Dünya Savaşı çıktığında, **Kral Kostantin** ve başbakan da Venizelos idi. Konstantin, **Alman İmparatoru II'inci Wilhelm'in eniştesi** oluyordu ve Merkezi Devletlere sempatisi vardı. Bununla beraber, Akdeniz'de Müttefiklerin kuvvetli olduğunu bildiği için, ihtiyatlı bir politika izlemeye karar verdi. Buna karşılık **başbakan Venizelos, Müttefiklerin hararetli bir taraftarıydı** ve Yunanistan'ın derhal İtilaf tarafında savaşa katılmasını istiyordu. Bunun için de Kral üzerinde baskıda bulundu. Müttefikler Venizelos'un bu durumunu bildiklerinden ona Anadolu'da toprak vaad ederek Yunanistan'ı kendi yanlarına çekmek istediler. Böylece Kral ile başbakan arasında bir mücadele başladı.
- Müttefikler Çanakkale teşebbüsüne giriştiklerinde, Yunanistan'a da İzmir ve bölgesini vaad ederek, Yunanistan'ın da bu teşebbüse katılmasını teklif ettiler. Venizelos bu fırsatı kaçırmak istemedi. Fakat Kral ile Genelkurmay bunu uygun görmedi ve Venizelos'un baskısına karşı koydular.
- 1915 Ekiminde Bulgaristan savaşa katılıp, Sırbistan'a karşı harekete geçince, Venizelos, Balkanlarda kuvvet dengesinin Yunanistan aleyhine bozulduğunu ileri sürerek yine savaşa katılmak istediye de, yine başarı kazanamadı. Venizelos, Bulgaristan'ın savaşa katılması üzerine, İngiltere ile Fransa'nın Selanik'e asker çıkarmalarına hiç itiraz etmedi. Bunun üzerine Kral, Venizelos'u başbakanlıktan uzaklaştırdı.
- Bu durum 1916 Ağustosuna kadar devam etti ve Romanya'nın da savaşa katılacağı bir sırada, Venizelos Selanik'e kaçarak orada bir ayaklanma çıkardı ve ayrı bir hükümet kurdu. Kuzey Yunanistan ile adalar Venizelos'u destekliyordu. Ayrıca Venizelos, Yunanistan'ın Müttefikler yanında savaşa katıldığını da ilan etti. Bu gayet garip bir durumdu.
- Müttefikler Venizelos'un teşebbüsünden hoşnut kalmakla beraber, Kral'ı işbaşından uzaklaştırmadıkça arkalarından emin olamayacaklarını gördüklerinden, nihayet 1917 Haziranında Atina'ya İngiliz ve Fransız askerleri çıkarıldı ve iki devlet Kral Konstantin'den, tahttan çekilmesini istediler. Kral bu baskıya boyun eğdi ve hükümdarlığı oğlu Aleksandr'a bırakarak çekildi. Venizelos Atina'ya gelerek yeni hükümeti kurdu ve arkasından da **26 Haziran 1917 de Merkezi Devletlere savaş ilan etti.**

1918 Yılı: Savaş Sona Eriyor

- 1917 yılı geldiğinde, ister Merkezi Devletler olsun, ister Müttefikler olsun, savaşı bütün taraflarda ve özellikle kamu oylarında bir yorgunluk ve savaşa karşı bir bıkkınlık ortaya çıkmaya başlamıştı. Üç yıldır yapılan savaş henüz kesin bir yenilgi veya zafer işareti taşımıyordu. Çünkü bahis konusu olan bir cephede bir muharebenin kazanılması değil, düşmanın tam yenilgiyi kabul etmesi idi. 1917 yılı geldiğinde hiçbir taraf için de bunun işareti kesin olarak belirmemişti. Bu durum kamu oylarında savaşın sona ermesi için duyulan arzuyu gittikçe şiddetlendirmekteydi. **Savaş uzadıkça yaşama şartları da güçleşiyordu.**
- Savaş karşısındaki yorgunluğun **ilk işaretini Avusturya** verdi. Avusturya savaşın başından beri Doğu cephesinde Rusya'nın bütün ağırlığını üzerinde hissetmiş ve tek başına Rusya'ya karşı savaşamadığından Almanya ve Osmanlı Devletinden yardım almıştı. Avusturya İtalya'ya karşı bile kesin bir zafer kazanamamış, bu cephede de Almanya'dan yardım alarak İtalyan'ları Caporetto'da hezimete uğratabilmişti. Çarlığın yıkılması Avusturya'yı ümitlendirmiş ise de, Geçici Hükümetin savaşa devam kararı vermesi bu ümitleri suya düşürmüştü.
- Öte yandan Almanya için de savaş ağır gelmeye başlamıştı. Doğu cephesinde durumu iyi olmakla beraber, kazanılan zaferler ucuza elde edilmediği gibi, Rusya da dize getirilememişti. Batı cephesinde ise, durum her iki taraf için de değişmemekle beraber, yıpratma savaşı Alman kuvvetlerini günden güne eritmekteydi. Üstelik 1917 Nisanından itibaren Amerika da karşı tarafta savaşa katılmış, Batı cephesine kuvvet göndermeye başlamıştı.
- Bu sebeplerle **Avusturya ve Almanya 1917 yılı yazında, çeşitli kanallardan, Müttefikler nezdinde barış teşebbüslerinde bulundular. Fakat barış şartları üzerinde anlaşma meydana gelmemesi, bir sonuç elde edilmesini önledi.**
- Müttefiklere gelince, aynı şeyler onlar için de söz konusuydu. Avrupa cephesi onlar için de parlak değildi. Rusya'da Şubat İhtilalinin çıkması ve 1917 yılı sonundan itibaren Rusya'nın Merkezi Devletlerle barış görüşmelerine girişmesi, Sırbistan'ın yenilmesi, İtalya'nın Caporetto hezimetini, Romanya'nın yenilgisi, Müttefikler için de iyi işaretler değildi.

- Herkesin barışa özlem duyduğu bu atmosferi, Birleşik Amerika Cumhurbaşkanı Woodrow Wilson fark etmekte gecikmedi ve barışın düzenini tesbit etmek üzere ortaya atılarak, **Kongrede 8 Ocak 1918 de verdiği bir söylevde, barışın temel ilkeleri olmak üzere 14 Nokta'yı açıkladı. Bu 14 Nokta'dan her birinin özü şöyleydi.**

1. Açık barış antlaşmaları ve gelecekte de açık diplomasi.
2. Karasuları dışında, savaşta ve barışta, denizlerin mutlak serbestisi.
3. Bütün ekonomik engellerin mümkün olduğu kadar kaldırılması.
4. Milli silahlanmaların azaltılması için gerekli ve yeter garantiler.
5. Sömürge isteklerinin, ilgili halkların menfaatleri ile, yetkileri sonradan tesbit edilecek olan sömürgeci devletin istekleri aynı derecede göz önünde tutulmak suretiyle, mutlak bir tarafsızlıkla çözümlenmesi.
6. Bütün Rusya toprakları boşaltılacak ve devletlerin de yardımı ile Rusya'ya kendi gelişmesini sağlamak için her türlü imkan verilecek.
7. Belçika'ya tam ve bağımsız egemenliğinin geri verilmesi.
8. İşgal edilen Fransız topraklarının boşaltılması ve Prusya'nın 1871 de Alzas-Loren meselesinde yaptığı hatanın düzeltilmesi suretiyle barışın teminat altına alınması.
9. İtalyan sınırlarının milliyet prensibine göre düzeltilmesi.
10. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu halklarına muhtar gelişme imkanlarının verilmesi.
11. Romanya, Sırbistan ve Karadağ toprakları boşaltılacak ve Sırbistan'a denizden mahreç verilecek. Balkan devletlerinin münasebetleri milliyetler prensibine göre düzenlenecek.
12. Osmanlı İmparatorluğunun Türk olan kısımlarının egemenliği sağlanacak, fakat Türk olmayan milliyetlere muhtariyet verilecek. Çanakkale Boğazı devamlı olarak bütün milletlerin gemilerine açık olacak ve bu, milletlerarası garanti altına konacak.
13. Bağımsız bir Polonya kurulacak.
14. Büyük ve küçük, bütün devletlere siyasi bağımsızlıklarını ve toprak bütünlüklerini karşılıklı olarak garanti altına almak imkanını sağlamak amacı ile, bir milletler teşkilatı kurmak.

Brest-Litovsk Barışı

- Bolşevik Hükümet daha iktidarı ilk ele aldığı gün halka barış yapacağını vaad etmişti. Gerçekten Dışişleri Komiseri Trotsky, 21 Kasım 1917 de Müttefik elçilerine verdiği notalarda bütün cephelerde mütareke yapılmasını istedi. Ayrıca, hükümet, Çarlık hükümetinin bütün gizli anlaşmalarını açıkladı. Osmanlı İmparatorluğunu paylaşan anlaşmalar da bu suretle açığa vurulmuş oluyordu. Gizli anlaşmaların açıklanmasının amacı, gerek Rus halkına, gerek Batı memleketleri işçilerine, yapılan savaşın bir emperyalizm savaşı olduğunu anlatmak ve onları savaşa karşı yöneltmekti.
- Sovyet Rusya'nın Almanya'ya da yaptığı müracaata, Almanya 27 Kasımda cevap vererek mütarekeye hazır olduğunu bildirdi. Mütareke 15 Aralık 1917 de yapıldı ve barış görüşmeleri 22 Aralıkta Brest-Litovsk'da açıldı. Bu görüşmelere Avusturya-Macaristan, Osmanlı İmparatorluğu ve Bulgaristan da katıldı. Görüşmeler uzun sürdü. Bunda, Sovyet Rusya'nın Almanya'nın isteklerini aşırı bulması kadar Almanya'da da yakında bir komünist ihtilalinin çıkmasını ümit eden Trotsky'nin görüşmeleri kasten uzatması da rol oynadı.
- Barış 3 Mart 1918 de Brest-Litovsk'da imzalandı. Buna göre Sovyetler, Polonya, Litvanya, Estonya ve Litvanya'dan çekiliyorlar ve buraların mukadderatı Merkezi Devletler tarafından tayin edilecekti. Rusya Kars, Ardahan ve Batum'u da Osmanlı Devletine geri verdi. Bütün Doğu Anadolu'dan çekileceklerdi. Nihayet, Ukrayna, Almanların yardımı ile bağımsızlığını ilan etmişti. Rusya bu bağımsızlığı da tanıdı.
- Brest-Litovsk barışı Merkezi Devletler için büyük bir başarı ve kazançtı. Lakin 1918 yazından itibaren olayların gelişmesi, Merkezi Devletlerin ve özellikle Alman, Avusturya-Macaristan ve Osmanlı İmparatorluklarının yıkıntısını bir gerçek haline getirecektir.

Savaştan Çekilmeler

- Romanya'nın Savaştan Çekilmesi
- Romanya, 1916 Ağustosunda savaşa katıldıktan kısa bir süre sonra, birkaç ay içinde peş peşe yenilgilere uğramış ve memleketin büyük bir kısmı Merkezi Devletlerin işgali altına düşmüştü. Ancak arkasını Rusya'ya vererek Sereth hattında bir savunma kurabilmişti. Lakin Rusya'da ihtilalin çıkması, Alman Kuvvetlerinin Ukrayna'ya girmesi ve Bolşeviklerin Aralık 1917'de Merkezi Devletlerle mütareke yapmaları, Romanya'yı çok güç duruma soktu. Müttefiklerle de bağlantısı kesildiğinden, onlardan herhangi bir yardım almasına da imkan kalmamıştı. Bu sebeplerle Merkezi Devletlerle 1918 Martında mütarekeyi kabul etti ve 7 Mayıs 1918'de de Bükreş'te barışı imzaladı. Bu barış ile Romanya, Almanya ve Avusturya'nın ekonomik nüfuzu altına giriyor, Avusturya'ya Karpatlar'da toprak veriyor ve bütün Dobruca'dan çekiliyordu. Lakin Merkezi devletlerin Müttefikler karşısındaki yenilgisi, bu barışı hükümsüz bırakacaktır.
- Bulgaristan'ın Savaştan Çekilmesi
- 1918 yılı geldiğinde, bütün memleketlerde olduğu gibi Bulgaristan'da da savaşa karşı bıkkınlık başlamıştı. Fakat Bulgaristan'ın iç durumu çok kötüydü. Almanya'ya devamlı olarak gıda maddesi göndermesi, halkı yiyecek sıkıntısı içine sokmuştu. Üretimci kuvvetlerin silah altına alınmış olması, tarıma dayanan ekonomiyi adanmaklı sarsmış ve tarım üretimi çok düşmüştü. Bulgaristan savaşa katıldıktan sonra Almanya'dan hem mali ve hem de askeri yardım alıyordu. Fakat Almanya 1918 Ocak ayında mali yardımı ve Martta da cephane yardımını kesmek zorunda kaldı. Öte yandan, Bulgar ordusunun durumu da iyi değildi. Levazım ve ulaştırmanın iyi çalışmaması askerin beslenmesini güçleştirdi ve dolayısıyla askerler arasında hoşnutsuzluğun artmasına sebep oldu.
- Bu güçlüklerin üstüne 1917 Haziranında Yunanistan'ın savaşa katılması, durumun kötülüğünü daha da arttırdı. 1918 yazı sonlarına doğru Müttefiklerin bütün cephelerde taarruza geçmesi, Bulgaristan'la beraber Merkezi Devletlerin de sonunu getirdi. İngiliz, Fransız ve Sırp kuvvetleri de 14 Eylül 1918'de Vardar bölgesinde Bulgarlara karşı genel bir taarruza geçince, Bulgaristan çözüldü. 29 Eylül 1918'de mütarekeyi kabul ederek savaştan çekildi.

- Osmanlı Devletinin Savaştan Çekilmesi
- Osmanlı Devleti Brest-Litovsk barışı ile Doğudaki topraklarını istiladan kurtardığı gibi, Kafkasya'da Ermenilerin, Gürcülerin ve Azerbaycan Türklerinin Bolşevik rejimi tanımayarak bağımsızlıklarını ilan etmeleri üzerine bu durumdan faydalanarak Bakü petrollerini ele geçirmek üzere harekete geçti. Aynı amaçla İngiltere de Kafkasya'ya asker göndermişti. Gürcüler de Almanya'ya dayanıyordu. Osmanlı Devleti ve Enver Paşa, Bakü'yü ele geçirdikten sonra Türkistan'a sarkarak Ortak Asya Türklerini de İmparatorluk içine katarak bir Pan-Türkist Birliği kurmak istiyordu. Bu hareket gerçekten başarılı oldu ve 1918 Eylülünde Türk Kuvvetleri Bakü'ye girdi. Buradan daha öteye gidilirken, Osmanlı Devleti 30 Ekim 1918 de mütarekeyi imzalamak zorunda kaldı.
- Osmanlı Devleti Kafkas cephesinde ilerlerken, Filistin ve Irak cephelerinde durumu kötüleşmekteydi. Filistin cephesinde İngilizler 1918 Nisanında Amman'ı ele geçirmek için harekete geçtiler de bir şey yapamadılar. Bunun üzerine iyice hazırlandıktan sonra Eylül'de tekrar taarruza başladılar. İngilizlerin 40.000 kişilik Türk kuvvetine karşı 200.000 kişilik bir kuvvetle yaptıkları taarruzlar sonunda, Eylül ve Ekim aylarında Amman, Beyrut ve Şam düştü. Yıldırım Orduları Komutanlığına getirilmiş bulunan Mustafa Kemal Paşa, Anadolu'yu savunmak için kuvvetlerini Toros'lara çekmeye başladı.
- Filistin cephesindeki başarılar üzerine, Irak cephesinde bulunan 447.000 kişilik İngiliz kuvvetleri de Musul'u almak üzere harekete geçti ve İngilizler, Mondros mütarekesinden 6 gün sonra, 5 Kasım 1918 de Musul'a girdiler.
- Osmanlı Devletinin mütarekeyi kabul etmesinde Bulgaristan'ın savaştan çekilmesi büyük rol oynadı. Bulgaristan'ın savaştan çekilmesi ve Filistin ve Irak cephelerindeki yenilgiler üzerine, 1918 Şubatında sadarete gelmiş bulunan Talat Paşa kabinesi Ekim ayında istifa etti. İttihad ve Terakki'nin on yıllık iktidarı bu şekilde sona erdi. Yeni kabineyi İzzet Paşa kurdu.
- Bulgaristan'ın savaştan çekilmesi üzerine İngiliz ve Fransızlar Trakya'da 7 tümenlik bir kuvvet kurup, İstanbul ve Boğazlar üzerine harekete hazırlanıyorlardı. Bu sebeple İzzet Paşa hemen mütareke aradı ve mütareke 30 Ekim 1918 de Mondros'da imzalandı.

- Avusturya-Macaristan'ın Savaştan çekilmesi ve İmparatorluğun Dağılması
- Avusturya, yukarıda da belirttiğimiz gibi, daha 1916-1917'den itibaren barış aramaya başlamış, Almanya'nın yardımı ve barış teşebbüslerinin sonuçsuz kalması dolayısıyla savaşa devam zorunda kalmıştı. Fakat 1918 yılında Avusturya'nın durumu daha da kötüleşti. İçerdeki ekonomik sıkıntıların üstüne, 1918 yazında Çeklerin, Sırp-Hırvat-Slovenlerin bağımsızlık hareketleri başladı. İmparator Karl 18 Ekimde milli azınlıkların muhtariyetini kabul ile federal bir sistem kuracağını ilan ettiyse de durumu kurtaramadı. Transilvanya Romenleri de milli birlik hareketine geçmişlerdi. 18 Ekimde Paris'teki geçici Çek Hükümeti Çekoslovakya'nın bağımsızlığını ilan etti. Arkasından 24 Ekimde Macarlar da ayrı bir devlet kurduklarını, ilan ettiler. İmparatorluk dağılıyordu.
- Bu şartlar altında İtalyanların Ekim sonunda taarruza geçmeleri üzerine Vittorio-Veneto'da Avusturya cephesi yarıldı. Asker silahını bırakıp kaçıyordu. Mütarekeden başka çare görmeyen İmparator Karl, 3 Kasım 1918 de İtalyanlarla Padua civarında Villa Gusti'de mütarekeyi imza etti.
- Mütareke İmparatorluğun parçalanmasını hızlandırdı. 29 Ekimde Prag'da Çekoslovakya devletinin, yine 29 Ekim Zagreb'de Sırp-Hırvat-Sloven (Yugoslavya) devletinin kurulduğu ilan edildi. Bunun üzerine Avusturya Almanları da 30 Ekimde Avusturya Cumhuriyetini kurdular. Kasım ayı ortalarında da Macarlar cumhuriyet ilan edince, İmparator Karl tahtsız kaldığından, 18 Kasımda devlet işlerinden çekildiğini bildirdi. Hanedan da imparatorlukla beraber çökmüştü.

- Almanya da Mütareke İmza Ediyor
- Almanya'nın Batı cephesindeki durumu Eylül ayına kadar iyi gitti. 1918 Martından itibaren Alman kuvvetleri bu cephede taarruza geçti ve bu taarruzlar Temmuz ortalarına kadar devam ederek bazı başarılar elde ettiler. Fakat bu başarılar sonucu etkileyecek nitelikte değildi. Buna karşılık Eylül ayından itibaren Müttefiklerin ağır taarruzları karşısında Almanya 3 Ekimden itibaren, yani Osmanlı Devletinden çok önce İsviçre vasıtasıyla Müttefikler nezdinde barış teşebbüslerinde bulundu. Bu teşebbüsler hemen sonuç vermedi ve bu arada Almanya'nın iç durumu karıştı.
- Sosyalistler memleketin birçok yerlerine ayaklanmalar çıkardılar. 3 Kasımda Kiel'de donanma askerleri sosyalistlerin kışkırtması ile ayaklanarak "Bahriyeliler Konseyi"ni kurdular. 7-8 Kasım gecesi de Münich'de "İşçi ve Askerler Konseyi" kuruldu. 9 Kasım sabahı Berlin'de bir sosyalist ayaklanması çıktı. Yine 9 Kasım günü, Başbakan Max de Bade, İmparatora danışmadan, II'inci Wilhelm'in tahttan çekildiğini ilan etti ve başbakanlığı sosyalistlerden Ebert'e bıraktı. Aynı günün akşamı Ebert, Reichstag'da Alman Cumhuriyeti'ni ilan etti. İkinci, Reich'in tarihi bu şekilde kapanıyordu.
- 11 Kasım 1918 de Almanya Rethondes'da mütarekeyi kabul ve imza etti. Birinci Dünya Savaşı sona ermişti.

Paris Barış Konferansı (18 Ocak 1919)

- I.Dünya savaşı'nın askeri safhasının ateşkes antlaşmalarıyla bitişıyla imzalanacak olan barış antlaşmaları görüşülmüştür.
- Konferansın bir diğer amacı galip gelen devletlerin aralarındaki siyasi, ekonomik problemleri çözömlemesidir.
- Konferansa başta itilaf devletleri olmak üzere toplamda 32 devlet katılmıştır.
- Konferansın kararlarında sadece Birleşik Devletler, İngiltere, Fransa, Japonya ve İtalya hakim olmuştur.
- Bu devletlerin başbakan ve dış işleri bakanlarından oluşan bir "Onlar Konseyi" kuruldu. Ancak bu konseyde de Fransa ve İngiltere hakimiyeti vardı.
- Konferansa katılan Başkan Wilson (Birleşik Devletler) için en büyük öncelik milletlerarası ilişkilerde devamlı barışı sağlayacak bir "Milletler Cemiyeti"nin kurulmasıydı.
- İtilaf devletleri konferansta, askeri galibiyetin verdiği rahatlıkla, Wilson İlkelerini göz ardı edecek şekilde yenilen devletlere çok ağır şartlar taşıyan antlaşmalar hazırlamıştır.
- İtilaf devletlerinden olan ABD bu konferanstan sonra Avrupa ile olan ilişkilerini en alt düzeye indirmiştir.

- Bu konferans süresince beş önemli barış antlaşması imzalanmıştır:

Versay Antlaşması – 28 Haziran 1919 – Almanya

Saint-Germain Antlaşması – 10 Eylül 1919 – Avusturya

Neuilly Antlaşması – 27 Kasım 1919 – Bulgaristan

Trianon Antlaşması – 4 Haziran 1920 – Macaristan

Sevres Antlaşması – 10 Ağustos 1920 – Osmanlı İmparatorluğu

İngiltere'nin Beklentileri

Fransa'nın güvenliğinin sağlanması.

Alman Açık Deniz Filosu'nun yarattığı tehdidi ortadan kaldırmak.

Sömürge yarışını çözüme kavuşturmak.

Milletler Cemiyeti'nin kurulması.

Ayrıca İngilizler, Osmanlı bürokrasisini; Ermeni meselesi, Çanakkale Savaşı ile genel savaşın uzaması gibi konularda suçluyor ve yargılanmalarını istiyordu.

Fransa'nın Beklentileri

- Fransa'nın konferanstaki asıl amacı, Almanya'yı bir daha toparlanamayacak kadar ezmekti.
- Fransa Başbakanı Clemenceau bir Fransız-Alman dostluğuna inanmıyordu ve Wilson İlkeleri'ne şüpheli baktığını belirtmekten de çekinmemiştir.
- Nitekim bu konuda İngiltere ile el ele verip Wilson'u başlarından savmak için ilk önce Milletler Cemiyeti'nin statüsüne öncelik verdiler.
- Şubat 1919'da bu statü tescillenince Wilson ülkesine döndü ve hakimiyet İngiliz ve Fransızların eline geçti.

İtalya'nın Beklentileri

- İtalya'nın amacı, 1915'te İtilaf devletlerinin safına geçerken kendisine gizli Londra antlaşması ile vaat edilen bölgelerin kontrolünü ele geçirmektir.
- İngiltere, Fransa ve Amerika ile yapılan görüşmelerde isteklerinin çoğu yerine getirilse de vaat edilen bazı toprakların başka milletlere verilmiştir.
- Bunun sebeplerinden biri İtalya'nın emperyalist amaçlarının İtilaf devletleri tarafından fark edilmesidir.
- Bu durum İtalyan toplumunda müzakerelerin başarısız olduğu izlenimini bırakmıştır. Bu izlenim daha sonra İtalyan faşizminin güçlenmesinin önemli argümanlarından biri olacaktır.

Birleşik Devletleri'nin Beklentileri

- Birleşik Devletleri Wilson İlkelerinin hayata geçirilmesini hedeflemiştir.
- Wilson ilkeleri yayınlandığında Osmanlı dahil olmak üzere Avrupa ve Amerika'da olumlu karşılandı.
- Ancak Wilson konferansta ilkelerini Fransa ve İngiltere'nin hakimiyetini kırarak kabul ettiremedi.
- İlkelerin içinde yer alan yerel halka özgürlük gibi maddeler İngiltere ve Fransa gibi devletlerin işine gelmiyordu.

Osmanlı Açısından Konferans

- İtilaf devletleri, 22 Nisan 1920'de Osmanlı Devleti'ni Paris Barış Konferansı'na çağırdılar.
- Konferansta Almanya, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ve Bulgaristan ile imzalanacak olan barış antlaşmalarının taslakları hazırlanmasına rağmen Osmanlı Devleti ile imzalanacak olan antlaşmanın esaslarının daha sonra belirlenmesi kararlaştırılmıştır.
- Bunda daha önce Rusya'ya verilmesi planlanan bölgelerin Rusya'nın savaştan çekilmesi nedeniyle yeniden paylaşımının gerektiği fikri etkili olmuştur.
- Konferansa katılan Ermeni temsilcileri Doğu Anadolu'da bağımsız Ermeniistan kurulması fikrini ilk kez bir uluslararası konferansta dile getirmişler, bu istekleri de İtilaf Devletleri tarafından destek görmüştür.
- İngiltere ve Fransa daha önce İtalya'ya vermeyi tasarladıkları İzmir ve çevresinin Yunanistan'a vermişlerdir. Bu nedenle İtalya ile itilaf devletleri arasında Paris Konferansı sırasında ilk görüş ayrılıkları ortaya çıkmıştır.
- Bu kararın alınmasında;
- Yunanistan'ın "İzmir çevresindeki Rumların Türkler tarafından öldürüldüğü" hakkında propagandası,
- Boğazlara yakın olan bu bölgede İtalya'nın İngiliz çıkarlarını tehdit etmesinden çekinilmesi etkili olmuştur.

İmzalanan Barış Antlaşmaları

a) Versay

- Konferansta hazırlanan ilk antlaşma Versay'a göre Almanya, Milletler Cemiyeti'ni tanıyor ve sunulan ağır sınır ve toprak düzenlemelerini kabul ediyordu. Özellikle Alsas – Loren gibi değerli bir bölgeden vazgeçmek zorunda bırakıldı.
- Almanya tüm denizaşırı sömürgelerinden vazgeçirildi ve silahsızlandırıldı. Bunlara ek olarak savaş tazminatı da ödemeye mahkum edildi.
- Her ne kadar Wilson ilkelerine dayanarak birçok maddeye itiraz etse de, Almanya'nın bu talepleri sonuç vermedi.

b) Saint Germain

- Avusturya ile imzalanan bu antlaşma; Macaristan, Çekoslovakya gibi ülkeleri bağımsızlaştırarak Avusturya – Macaristan imparatorluğunun sonunu getiriyordu.
- Ayrıca Avusturya ordusu 30.000 kişiyle sınırlandırılıyor ve savaş tazminatı ödenmesi kararlaştırılıyordu.

c) Neulliy

- **Bulgaristan** ile imzalanan bu barış antlaşması ile Bulgaristan toprakları paylaştırılarak Ege Denizi ile sınırı kaldırılıyordu. Yine ayrıca ordusu 25 bin kişi ile sınırlandırılıyor ve savaş tazminatı ödemeye mahkum bırakılıyordu.

d) Trianon

- **Macaristan** ile barış antlaşması, bölgedeki karışıklık nedeniyle en son imzalanmıştır. Topraklarının yaklaşık üçte ikisini kaybederken ordusu da 35.000 kişiye indirgenen Macaristan, ayrıca savaş tazminatı da ödemek zorunda kalıyordu.

Milletler Cemivetinin Kurulusu

- Paris Barış Konferansının 25 Ocak 1919'da yapılan toplantısında; uluslararası barışı sağlayacak ve devam ettirecek bir Milletler Cemiyeti kurulmasına karar verildi. Bu kararı yerine getirmek için özel bir komisyon kuruldu.
- Komisyon tarafından hazırlanan nihai **Milletler Cemiyeti Sözleşmesi, 28 Haziran 1919 tarihinde** imzalanan Versay Barış Antlaşması ile **kabul edildi.**
- Versay Barış Antlaşması'nın **10 Ocak 1920 tarihinde**, yürürlüğe girmesiyle, **Milletler Cemiyeti kurulmuş oldu.** Cemiyet altı gün sonra, 16 Ocak 1920'de Paris'te ilk konsey toplantısını gerçekleştirdi.

Kuruluş Amacı

- Milletler Cemiyeti Sözleşmesi'nin başlangıç bölümünde, cemiyetin genel amaçları ile üyelerinin yüklendikleri sorumluluklar şöyle belirlenmiştir:

1- Uluslararası işbirliği geliştirmek ve uluslararası barışı ve güvenliği sağlamak için, savaşa başvurmamak konusunda birtakım yükümlülükleri kabul etmek.

2- Gizlilikten uzak, adaletli ve onurlu uluslararası ilişkiler sürdürmek; Hükümetlerdeki bundan böyle eylemsel davranış kuralı kabul edilen uluslararası hukuk kurallarına kesinlikle uymak.

3- Örgütlenmiş halkların karşılıklı ilişkilerinde adaleti korumak ve antlaşmalardan doğan bütün yükümlülüklerle tizlikle saygı göstermek.